

Даница Мојић¹
ЈУ Дјечији вртић „Чика Јова Змај“
Бијељина

doi 10.7251/NSK1701224M
удк 37.018.1:373.23
Прегледни рад

РОДИТЕЉ - ПАРТНЕР У САВРЕМЕНОЈ ПРЕДШКОЛСКОЈ УСТАНОВИ

Апстракт: У протеклим деценијама дошло је до бројних друштвених промјена које су неминовно утицале, како на породицу, тако и на предшколску установу. Аутор се бави улогом родитеља и покушава дати одговор на питање: „Како укључити родитеље у живот и рад предшколске установе и учинити их истинским партнерима?“ У раду је истакнута потреба активног укључивања свих учесника васпитно – образовног процеса у унапређивање партнерства предшколске установе и породице, као и коришћење свих расположивих ресурса друштва у цјелини, а све са циљем развоја дјете, у складу са њиховим потребама, особеностима и интересима.

Кључне ријечи: родитељ, предшколска установа, партнерство предшколске установе и породице.

Увод

Посљедњих година, предшколско васпитање и образовање у Републици Српској је доживјело бројне, крупне промјене. Осмишљен је Програм предшколског васпитања и образовања, донесен Закон о предшколском васпитању и образовању и одговарајућа подзаконска акта, чиме је уређен систем предшколског васпитања и образовања, а коцепција рада у предшколским установама битно измијењена. Самим тим, неминовне су биле и промјене у међусобном односу предшколске установе и породице, давањем значајније улоге родитељима, као првим и најважнијим васпитачима. Имајући у виду да је Програм предшколског васпитања и образовања утемељен на аспектима развоја, што га сврстава у савремене курикулуме, било је логично да се и однос породице и предшколске установе осавремени и помјери са поља сарадње ка истинском партнерству, у којем су родитељи активни учесници у животу и раду, како васпитне групе у којој борави њихово дијете, тако и вртића у цјелини. Аутор, поред наглашавања хуманистичке метаоријентације и мултифункционалности Програма, истиче значајну улогу васпитача и стручних сарадника у његовој примјени, нарочито у дијелу који се тиче партнерства са породицом. Увођењем породице, „на велика врата“, у предшколску установу родитељи би требали

¹ mojic.danica@gmail.com

активно учествовати у свим сегментима живота и рада њихове дјеце током боравка у вртићу.

Савремена породица се нашла пред бројним изазовима, а родитељи су, често, збуњени и несигурни у обављању своје родитељске улоге. Родитељство, као један од најкомплекснијих животних задатака, зна бити веома стресно и захтјевно, пуно недоумица, сумњи и тешких одлука. Аутор покушава дати одговор на питање: „Како помоћи родитељима и како их, укључивањем у активности вртића, учинити истинским партнерима предшколске установе?“ Шта могу учинити васпитачи, шта родитељи, али и шта могу заједно учинити на успостављању партнерских односа? Које су карактеристике и основе партнерства предшколске установе и породице? Да ли су родитељи и васпитачи „природни непријатељи“, или, уз одређене напоре и залагање, могу постати истински партнери?

У раду је истакнут значај улагања свих расположивих ресурса, како породичних, тако и институционалних, јер је само тако могуће говорити о партнерству и родитељу као партнеру предшколске установе, а не „посматрачу са стране“ и финансијеру боравка дјетета у вртићу. Исто тако, радећи на успостављању и његовању партнерства родитеља и предшколске установе, васпитачи, стручна служба и менаџмент ће направити значајан искорак у разбијању предрасуда о вртићу као „чувалишту“ и подићи свијест родитеља и целокупне јавности о значају институционализованог предшколског васпитања и образовања за развој предшколског дјетета. Да ли су и родитељи и предшколске установе спремне на овакав заокрет у међусобним односима или је партнерство још увијек декларативно, без упоришта у свакодневном животу?

Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској

Немили догађаји деведесетих година, чије пољедице још увијек осјећамо, неминово су довели и до „тектонских поремећаја“ у васпитно - образовном систему. Предшколско васпитање и образовање на простору Републике Српске је, такође, претрпјело бројне негативне посљедице, од којих опоравак траје већ 25 година. Посебан проблем, поред мањка просторних капацитета и ниског процента обухвата дјеце, био је и недостатак јасне програмске концепције, по којој би био реализован васпитно - образовни рад. „Након рата, на наше просторе стижу различити матурацијско - социјализацијски програми који се, нажалост, у неким срединама безрезервно и неселективно прихватају. Изузетак је Играонички програм, који је, уз подршку хуманитарне организације „Save the Children“ заживио, како у урбаним, тако и у сеоским срединама Републике Српске. Крајем 1998. године донесен је начелни документ „Стратегија и концепција промјена у васпитању и образовању Републике Српске“, којим се покреће процес промјена система основног образовања, са циљем приближавања модерној европској школи. Систем деветогодишњег основног образовања уведен је у школској 2003/2004. години.“ (Мојић, 2010, стр. 188).

Увођењем деветогодишњег основног образовања, у септембру 2003. године, предшколске установе су остале без цијеле генерације предшколаца, узраста 6 - 7 година, што је, напokon, „пробудило и освијестило“ предшколце и покренуло их да се озбиљно позабаве уређењем система, како би уопште постали и опстали дио васпитно - образовног система, а не „чувалиште за дјецу док су им родитељи на послу“. Захваљујући појединцима - ентузијастима покренуте су озбиљне активности на уређењу система предшколског васпитања и образовања. Први корак је била озбиљна анализа стања у предшколству Републике Српске, коју су, у јуну 2006. године, урадили Николић и Спасојевић, надзорници за предшколско васпитање и образовање у Републичком педагошком заводу. Утврђен је број предшколске дјеце, број предшколских установа, васпитача, медицинских сестара, као и број општина у којима не постоји предшколска установа, чак 20. У поменутој анализи, истакнута је јасна потреба за доношењем Закона и подзаконских аката, као и Програма предшколског васпитања и образовања.

Аутори Програма, П. Спасојевић, Т. Прибишев - Белеслин и С. Николић су се храбро упустили у стварање програма, утемељеног на потпуно новим основама - аспектима развоја, а не на васпитно - образовним областима, које су, у суштини, копија предметних подручја из основних школа. Програмска концепција заснована на аспектима развоја и исходима учења био је пионирски подухват у предшколском васпитању и образовању, не само у Републици Српској, него и у региону. Будући да је аутор овог рада један од васпитача који су учествовали у примјени експерименталне верзије програма, и, након временске дистанце од 10 година, може се рећи да је Програм предшколског васпитања и образовања дао изузетан допринос подизању квалитета предшколског васпитања и образовања у Републици Српској. „Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској је, у експерименталној форми, примјењиван током радне 2006/2007. године. Након једногодишње провјере дидактичко - методичке концепције и хуманистичке оријентације Програма у пракси, озваничен је од стране Министарства као први национални Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској.“ (Мојић, 2010, стр. 189).

Експериментална примјена Програма је захтијевала евалуацију, која би показала шта је добро, а шта још треба поправити, како би програм био усмјерен на дијете, са акцентом на „активно дијете“ и искуствено учење. Николић и Прибишев - Белеслин у евалуацији истичу сљедеће: „Актуелни програм у суштини је прави предшколски курикулум, који има јасну дефиницију предшколског васпитања и образовања, добре принципе, циљеве и задатке и прагматичан садржај. Има савремену дидактичку концепцију засновану на систему учећих активности које су везане за чврсту мрежу исхода учења, који се подједнако односе на све аспекте развоја дјеце и наглашен општи основни циљ, а то је: холистички (цјеловит) развој предшколског дјетета, у складу са својим способностима, потенцијалима, особеностима, потребама и интересима. Програм у потпуности ставља конкретно дијете у центар свих збивања. Посебно је

истакнута дугорочна развојна перспектива као једина одговарајућа окосница утврђивања циљева и задатак, која омогућује да се од општих, дефинишу ужи, процесни циљеви и прати њихово осваривање.“ (Николић, Прибишев - Белеслин, 2007, стр.8).

Програм предшколског васпитања и образовања је био важан искорак, како у изградњи система, тако и у подизању квалитета васпитно - образовног рада у предшколским установама. Као и свака промјена и новина, и ова је довела до низа питања, сумњи, чак и противљења у редовима практичара, који су „имитирањем школе“, ненамјерно, дали предност академским знањима, а не искуственом учењу, које одговара природи предшколског дјетета. Програм у којем су предметна подручја замијенили аспекти развоја, мрежа исхода учења умјесто васпитних и образовних циљева, као и потпуни заокрет праксе и оријентација ка центрима за учење, довели су до крупних промјена у васпитно - образовној пракси. Појам „усмјерена активност“ замијењен је појмом „учећа активност“, у којој је акценат на активности самог дјетета, а не васпитача. Наравно, васпитач мора бити креатор и евалуатор сопствене праксе, онај који планира и реализује програм тако вјешто да га дијете прихвата као сопствени програм, по којем се најбоље и најбрже развија, у свим аспектима. „Најважнија улога предшколског васпитања и образовања је да се: кроз квалитетно и пажљиво праћење сваког дјетета и одговарање на развојне потребе и тенденције, међудејством породице и институција, у добро структурираним условима социјалног и материјалног окружења оснажи дијете да се развије до својих оптималних нивоа, поштујући природу цјеловитог учења и развоја.“ (Спасојевић, Прибишев - Белеслин, Николић, 2007, стр. 9).

Једна од највећих вриједности Програма предшколског васпитања и образовања у Републици Српској јесте његова отвореност, која се огледа у широком оквиру и смјерицама које су дате васпитачу, без прописивања са стране шта, односно које садржаје, ће радити. Полазиште су дијете, његове потребе, способности и интересовања, а свака васпитна група живи организам који расте и развија се у конкретној предшколској установи и социјалној средини у којој се установа налази. Уз већ наведене квалитете Програма, важно је истаћи комплементарност физичког, социо - емоционалног, интелектуалног развоја и развоја говора, комуникације и стваралаштва, затим рад у малим групама - по центрима за учење и мрежа исхода учења, као новина у васпитно - образовном систему Републике Српске. Све горе наведено иде у прилог тврдњи да је Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској савремени хуманистички курикулум, чије одлике је дефинисала А. Миљак, а наводи их Ј. Клеменовић: „У њима се дете види као конструктивни стваралац сопственог развоја, и у први план стављена су знања практичара како (а не шта, које садржаје) подржавати и помагати да би се задовољиле основне дјечије потребе и интересовања (али и омогућило развијање нових), у чему кључну улогу има квалитет организације (просторне, временске и педагошке) установе, односно дјечијег вртића.“ (Klemenović, 2004, стр. 37).

Мултифункционалност која се захтијева од савремене предшколске установе, истовремено, подразумева и мултифункционалост Програма који се примјењује у таквој установи. Овакав, савремени програм, хуманистичке оријентације је прва и најбоља одбрана против ставова који говоре о вртићу као „чувалишту дјеце док су им родитељи на послу“. Наравно, не треба занемарити ни функцију збрињавања и његе дјеце, али их никако не треба ставити у први план. Социјална функција Програма је видљива у интеракцији дјетета са окружењем, јер предшколско васпитање и образовање не треба и не може бити издвојено, већ мора бити дио социјалне средине.

Један од важних сегмената Програма предшколског васпитања и образовања у Републици Српској јесте и партнерство породице и предшколске установе, и то: „Предшколско васпитање и образовање, заједно са породичним васпитањем и образовањем, чини цјелину и најбољи могући услов да се дјететов развој оснажи. Стога, вртићи развијају чврсту везу са породицом засновану на међусобном повјерењу и уважавању.“ (Спасојевић, Прибишев - Белеслин, Николић, 2007, стр.25).

Многи аутори, када говоре о савременим предшколским програмима, истичу њихову усмјереност на успостављање партнерских односа међу дјецом, васпитачима, родитељима, како би процес институционализованог васпитања и образовања, али и породичног васпитања био што ефикаснији, усмјерен на цјеловит развој предшколског дјетета.

Спасојевић каже: „Постојање чврстих веза у међусобним односима и постојање јасног система подијелене одговорности са породицом је неминовност. Дугогодишње потискивање утицаја породице и покушаји да се снага њених унутарњих односа супституира преношењем одговорности на професионалце у васпитно-образовним институцијама, са повременим укључивањем родитеља у рад институција, нису била дјелотворна, па би, у складу са модерним условима, институције морале брже да се мијењају преношењем тежишта педагошких поступака на услове за развој и учење у самој породици, на активну подршку оних који, објективно говорећи, могу остварити далеко повољније васпитно - образовне ефекте.“ (Спасојевић, 2011, стр. 242).

Однос породице и предшколске установе

Питање односа породице и образовних институција је актуелизовано деведесетих година прошлог вијека, када су бројни стручњаци почели да истражују улогу родитеља и да је стављају на врх приоритета у савременим образовним програмима. Посебно је деликатно и значајно питање мјеста родитеља у предшколској установи, како због узраста дјеце, тако и због вишеструке улоге вртића, која, поред васпитно - образовне функције, подразумева функцију збрињавања и његе, на шта су, у великом броју случајева, родитељи мале дјеце посебно осјетљиви.

„У животу предшколског дјетета улога породице је незамјенљива, јер она представља његово прво васпитно - образовно окружење, у којем развија своје емоције, остварује прве и најважније социјалне контакте и, прије свега, „учи како бити човјек”. Кроз историју, породица се мијењала и, временом, није могла да одговори бројним изазовима које је пред њу ставило друштво, што је довело до потребе за институционализованим васпитањем и образовањем. Због тога се о предшколским установама често говори као о допуни породичном васпитању. Размишљајући на тај начин о предшколској установи јасно је да је сарадња породице и предшколске установе неминовност и свакодневица, а не повремени активност, која зависи од добре воље васпитача или родитеља.“ (Мојић, 2016, стр. 189).

Павловић Бренеселовић се интензивно бави системским приступом односу породице и јавног васпитања и у свом раду „Од природних непријатеља до партнера“ истиче сљедеће: „Проблематика сарадње са породицом једна је од отворених тема и у нашој теорији и пракси васпитања и образовања. И код нас, као и у иностраним оквирима, наилазимо на различита термилошка одређења - укључивање родитеља, сарадња са родитељима, учешће родитеља, повезивање са породицом, партнерство са породицом. Одсуство разграничавања појединих димензија, одређивање могућих карактеристика и њиховог сагледавања у међусобном односу, као основа за концепцијско утемељење, један је од разлога што, упркос израженим тенденцијама за променама и, гледано у дугорочним оквирима, позитивних помака, опстаје изражени раскорак између прокламованог и оствареног нивоа на плану ових односа.“ (Павловић Бренеселовић, 2012, стр. 16).

Анализирајући бројну литературу која се бави односом породице и предшколске установе, видљиво је да постоје бројне разлике у погледу степена укључивања родитеља, различитих облика њиховог учешћа у раду предшколске установе и сл. Ипак, заједнички именован свим радовима који се баве партнерством породице и предшколске установе јесте јасно изражена потреба за далеко активнијим родитељем, са једне стране и отворенијом предшколском установом, са друге стране. Досадашња искуства показују да је однос родитеља и предшколске установе најчешће заснован на вртићу као услужној установи и родитељу као кориснику услуга. Наравно, сама чињеница да родитељ издваја новчана средства за боравак дјетета у вртићу подразумијева да је он корисник услуга, али не смијемо заборавити да је ријеч о малом људском бићу, чији развој у великој мјери зависи од односа васпитача и родитеља. Управо због тога партнерство предшколске установе и породице не смије бити спорадично, већ мора бити системски уређено и добро испланирано, како би се тачно знало ко, шта и када ради, шта су чије обавезе и одговорности.

Имајући у виду горе наведено, постоје многобројне дефиниције овог вида партнерства, иако је, често, ријеч само о термилошкој промјени, о чему је, након анализе мноштва дефиниција (Clifford, Millar, Swap, Swick, Bastiani,

Deslandes) у више наврата говорила Павловић Бренеселовић. „У најширем смислу партнерски однос је однос између двеју или више особа, који проистиче из заједничких интереса и усмерен је ка заједничким циљевима, а базира се на размени и позитивној међузависности.“ (Pavlović Breneselović, 2000, стр.16). У овом случају, то је однос између породице и предшколске установе, најчешће родитеља и васпитача истекао из заједничког интереса - добробити дјетета, а усмјерен ка заједничким циљевима - cjеловит развој дјетета у свим његовим аспектима, а базира се на свакодневним контактима и заједничким активностима, прожетим међусобним уважавањем и узајамним поштовањем.

Једна од дефиниција која би, такође, могла наћи своје мјесто у овом раду јесте интегративна дефиниција која каже: „Партнерство као реципроцитет - дељење (иако не једнаке) моћи, одговорност, размена која почиње слушањем другог, дијалогом и узајамним давањем и узимањем, заједнички циљеви засновани на заједничким вредностима, препознавање разлика и сагласност за заједничке активности у правцу заједничког циља.“ (Bastiani, 2003). О партнерству се често говори као о „подијеленој одговорности“, али је, како је то речено у претходној дефиницији, важно истаћи да није ријеч о једнакој моћи, нити једнакој одговорности. Партнерство породице и предшколске установе су два таса на ваги, која, најчешће, нису уједначена. Родитељ је тај који је носи највећу одговорност за васпитање свог дјетета, „моћ је у његовим рукама“, а предшколска установа је ту да помогне, подржи, покаже пут за остваривање заједничких циљева, како би дијете израсло у здраву особу, способну за самосталан живот. Управо због горе наведеног, у раду је јасно истакнуто мишљење да вртић није замјена за породицу, већ допуна породичном васпитању, што имплицира да васпитачи не треба да упадају у замку и преузимају родитељске улоге и одговорности, чиме збуњују дијете и, несвјесно га доводе у ситуације које не доприносе његовом развоју, а могу га чак и угрозити. Наравно, све што чине, и васпитачи и родитељи, чине из најбољих намјера, мислећи да је то најбољи интерес дјетета. Да ли је заиста тако? Могуће је да, ограничени сопственим гледиштима, ставовима о васпитању и дјечијем развоју, не видимо дијете и његов истински интерес. Са друге стране, родитељска субјективност и, често, остваривање сопствених жеља, замагле стварни интерес дјетета, сакрију његове способности и потребе. Управо из ових разлога, понекад, породица и предшколска установа постају супростављене стране, а не истински партнери. О томе је, још 1932. године, говорио Вилард Вејлер, у свом дјелу „The Sociology of Teaching“ које је, у то вријеме, изазвало велике немире у стручној јавности, која није ни слутила да ће Вејлерови ставови о образовању бити више него актуелни и у 21. вијеку. Он је родитеље и учитеље сматрао „природним непријатељима“. (Waler, према Pavlović Breneselović, 2012, стр. 78). И родитељи и учитељи дјетету желе добро, али „то добро“ виде потпуно различито, што лежи у позадини овог „сукоба“.

„Улога родитеља је универзална, односи се на све аспекте дететовог живота, а улога професионалаца је спецификована и ограничена, везана за програм.

Професионалац је одговоран за сву децу током боравка у школи, па је његова улога много више објективна, рационална и планирана. Та улога је обликована на основу професионалног знања о свој деци. Родитељска улога, с друге стране, обликована је према властитом детету, за које је родитељ одговоран неограничено по времену или сферама, и у том односу је пристрасан, спонтан, афективно везан и ирационалан.“ (Pavlović Breneselović, 2012, стр. 79).

Из горе наведеног, јасно је да је однос породице и предшколске установе изузетно комплексан, често оптерећен различитим перспективама, разликама у очекивањима, како од дјетета, самих себе, тако и од међусобног односа. Ипак, заједнички интерес - добробит дјетета, без обзира колико га различито виде морао би бити на првом мјесту. Шта може учинити породица, а шта предшколска установа, како би процес партнерства заиста почео, а родитељи и васпитачи од „природних непријатеља“ постали истински партнери.

Предшколска установа - иницијатор партнерства са породицом

Говорећи о предшколској установи као савременој мултифункционалној установи, јавља се дилема да ли је, и у погледу учешћа породице у животу и раду вртића, ријеч о савременој установи или је, у стварности, то и даље традиционална, прилично затворена средина, неспремна за истинско партнерство са породицом, које подразумева битно другачије односе међу учесницима васпитно - образовног процеса?! Како је у раду већ речено, вртић је деценијама сматран „чувалиштем“, што је једна од највећих предрасуда и заблуда, заснована на неповјерењу у моћ раног дјетињства. На срећу, посљедњих година је, услед значајних промјена, како у законској регулативи и програмској концепцији, тако и у непосредној васпитно - образовној пракси, дошло до великих помака набоље, те одговорно тврдимо да је предшколско васпитање и образовање најквалитетнији сегмент васпитно - образовног система Републике Српске.

Упркос постигнутим успјесима у уређењу система предшколског васпитања и образовања, потребно је и даље радити, нарочито у погледу унапређивања двосмјерне комуникације са родитељима, као важног предуслова у формирању партнерских односа. „Комуникација је била више једносмјерна „од вртића ка породици“ и имала је претежно едукативни карактер у односу на породицу и са циљем подизања њене компетентности за васпитање дјете.“ (Коруга, 2000, према Мојић, 2013, стр. 10). Могуће је да један од кључних проблема представља управо неспремност стручњака на излазак из улоге савјетодавца и неприкосновеног ауторитета који „најбоље зна како треба васпитати дијете“. Излазак из сигурне, вишедеценијске улоге, подразумева излазак на несигуран терен, на којем родитељ равноправно наступа, са свим својим родитељским ресурсима и улогама које му, по природи, припадају.

Најсигурније и најбоље је да, користећи своје богато искуство, васпитачи и предшколска установа у цјелини, преузму иницијативу и покрену процес, чиме би

показали родитељима да „нису свемоћни савјетодавци“, већ стручњаци који свој посао раде најбоље што могу, али да су родитељи неопходни, јер су најбољи познаваоци свог дјетета и „чувају златне кључеве дјечијег развоја“. Предшколска установа, прије свега, мора имати јасан план и програм партнерства са породицом, при чијој изради ни у ком случају не треба занемарити предашкошко образовање родитеља.

У дјелу „Дијете у породици и школи“ Станојловић говори о основама партнерства наставника и родитеља. (Станојловић, 2006, стр.181). Будући да је предшколска установа битно другачија од школе, а функција васпитача, усудићемо се рећи, комплекснија од функције учитеља, покушаћемо, на темељима Станојловићевих ставова, понудити „основе партнерства породице и предшколске установе“:

- **Искреност.** Важно је да васпитачи и стручни сарадници, својом искреношћу, ни на који начин не наруше интегритет дјетета, родитеља и породице у цјелини, већ да, користећи афирмативне исказе, родитељу објасне све што се тиче њиховог дјетета. Недопустиво је родитеља кривити, без обзира што је, понекада, више него јасно да узрок одређених сметњи у понашању дјетета потиче из породице и зависи директно од родитеља.
- **Флексибилност.** Предшколска установа, како би заиста била савремена и испунила своје бројне функције, мора бити флексибилна и прилагодљива изазовима савременог друштва.
- **Свакодневни контакти са родитељима.** Стално присуство родитеља у животу и раду установе, као и свакодневни, ма колико кратки, сусрети са васпитачима и стручним сарадницима, стварају предуслове за развијање партнерских односа.
- **Висока општа култура** свих запослених у предшколској установи, како због примјера који дајемо дјеци, тако и због потребе да се, у временима опште кризе друштвених вриједности сачува култура живљења уопште.
- **Тактичност.** Увијек имати на уму да је дијете највећа вриједност својим родитељима, те је потребно одмјерити сваку ријеч и поступак, нарочито код родитеља чије дијете има одређене развојне потешкоће. Исто тако, важно је препознати праву границу у разговору и не залазити у интиму родитеља. Уколико дође до тешких ситуација у комуникацији са родитељем, потребно је наступити помирљиво и смирити ситуацију.
- **Разумијевање** је један од најважнијих предуслова за успјешну комуникацију са родитељима. Показати разумијевање за родитеља и његову одговорну улогу у животу дјетета. Дати родитељу, али и себи, право на грешку. Охрабрити родитеља, послати поруку подршке и уважити родитеља као најбољег познаваоца свог дјетета.
- **Добро познавати дијете.** Васпитачи и стручни сарадници морају добро познавати свако дијете, најчешће се ослањајући на податке које ће добити

од родитеља, нарочито у вези са одређеним здравственим сметњама код дјече. Посебно значајно је родитељима ставити до знања да је сваки разговор са њима повјерљив – поштовати правило дискреције. Саслушати и цијенити мишљење и сугестије родитеља.

- **Отвореност.** Једна од важних комуникацијских вјештина јесте отвореност, која доприноси успостављању партнерских односа између васпитача и родитеља. Наравно, потребно је родитељу дати времена и, на самом почетку, не инсистирати на отворености.
- **Пријатна атмосфера у вртићу.** Први утисак је, често, одлучујући фактор у одлуци родитеља да ли ће дијете уписати у конкретну предшколску установу. Стога, изузетно је важно да, од самог улаза у вртић, ходника, па све до радних соба и дворишта, влада пријатна атмосфера, са мноштвом дјечијих цртежа, порука подршке и добродошлице за дјецу и родитеље, информација о активностима у вртићу, уз пријатну дјечију или класичну музику. (модификовано према Станојловић, 2006.)

Будући да је, поред горе наведеног, потребно испунити још мноштво предуслова за успјешно развијање партнерства између породице и предшколске установе, сматрамо важним истаћи неке препоруке стручњацима, дате на нивоу Савјета Европе, који је препознао важност пружања подршке родитељима у обављању њихове комплексне родитељске улоге.

„Савјет Европе је 2006. године донио препоруку о политици подршке позитивном родитељству, у којој се, на најбољи начин, говори о родитељству и улози стручњака, као партнера и креатора програма подршке позитивном родитељству. У том документу су дате важне смјернице за професионалце, од којих ћемо навести неке:

1. Принцип једнакости и доступности програмима подршке;
2. Постати партнери, уз оснаживање родитеља. Партнерство подразумијева препознавање искуства самих родитеља и њиховог знања о својој дјечи.
3. Партнерство засновано на интердисциплинарности и сарадњи међу различитим институцијама и стручњацима, који ће чинити заједничку мрежу.
4. Подршка и помоћ, уз охрабривање иницијативе породице, без стварања зависности.

Снаге и ресурси породице морају бити подржани, што значи да стручњаци пружају подршку родитељима, без просуђивања и стигматизације. Изграђивање самопоуздања родитеља, јачање њихових компетенција и потенцијала, као и мотивисање родитеља да буду информисани и обучени и сл.“ (Савјет Европе, 2006, према Мојић, 2016, стр. 198).

Родитељ - „између непријатељства и партнерства“

Родитељ, како би прешао пут „од природног непријатеља до партнера предшколске установе“, прије свега, треба бити спреман на стално учење и унапређивање сопствених родитељских компетенција, како самостално, тако и уз помоћ стручњака са којима се свакодневно среће у вртићу. Да би родитељ, али и васпитач, постао партнер, потребно је да поштује одређене принципе на којима би се, како Спасојевић каже, требало заснивати партнерство васпитача и родитеља: добровољност и реална равноправност; отвореност и искреност; принцип активног слушања; благовременост и редовност; тактичност и дискреција; поштовање индивидуалности и различитости; објективност и самокритичност и принцип професионалности васпитача (Спасојевић, 2011, стр. 233–237).

Нереално је од родитеља очекивати да сами овладају одређеним знањима у вези са принципима и карактеристикама односа, те је, како је у претходном поглављу и речено, иницијатива предшколске установе од кључне важности. Посао стручних сарадника, најприје педагога, је да, на занимљив начин, уведе родитеље у свијет предшколске установе, са нагласком на успостављање партнерских односа, како са васпитачима, тако и са стручним сарадницима и менаџментом вртића. Најбољи начин за упознавање родитеља са наведеним темама јесу педагошке радионице које су, на срећу, све чешће у нашим предшколским установама. Родитељ треба бити спреман да издвоји дио свог времена за такву врсту активности и то не схвати као обавезу, већ као прилику за лични раст и развој и подршку свом родитељству.

Павловић Бренеселовић говори о карактеристикама партнерског односа на следећи начин:

- **„Равноправност.** Сви учесници васпитног процеса су равнопрвени у погледу права и обавеза. То значи да свако има право на избор, одлуку, властито мишљење, предлог и неслагање у мери у којој тиме не угрожава друге.
- **Комплементарност.** Разлике између деце и одраслих и васпитача и родитеља су питање различитости (у развоју, искуству, знању), а не неједнакости у расподели моћи. Дете у некој игри може бити компетентније од васпитача. Васпитање није линеарни процес који иде искључиво од васпитача ка детету, већ процес размене. Интеракција је обострано корисна и свако у њој добија исто као што и пружа.
- **Компетентност.** Васпитач ствара услове да свако може да испољи себе и своје квалитете и даље их развија. Свако, па и васпитач изграђује свој ауторитет на бази својих способности, особина, компетентноси и то чини основ за узајамно поштовање.
- **Аутентичност.** Сваки учесник програма је личност са сопственим потребама, карактеристикама, интересовањима, особинама, емоцијама и, у процесу интеракције, оне се уважавају и узимају у обзир. То значи да

васпитање није процес укалупљивања детета према одређеном моделу, већ процес развоја, подстицања и прихватања. У процесу интеракције не истичу се, не негирају се и не потискују негативни аспекти (негативне емоције, непожељно понашање), већ се каналишу и разрешавају.“ (Павловић, Бренеселовић, 2000, стр. 169).

Имајући у виду горе наведене карактеристике, посебно истичемо аутентичност, као одлику сваког од учесника васпитно - образовног процеса. Поштовање дјечијих потреба и интересовања не искључује родитељске потребе и интересовања, што родитељи често чине и, занемаривањем својих потреба упадају у замку, постају незадовољни као индивидуе и, самим тим, неадекватни родитељи. Они често заборављају на сопствене емоције, карактеристике, емоције, очекивања.

У предшколској установи, као и њихова дјеца, родитељи пролазе кроз неколико фаза, са нагласком на сљедеће:

- **Одлука родитеља да дијете упишу у вртић** често подразумијева противљење појединих чланова шире породице, са чиме родитељи треба да се изборе. Најбоља одбрана је став да су дјеца потребна друга дјеца и да је предшколска установа најбоље мјесто за игру и дружење вршњака.
- **Одабир предшколске установе**, у вријеме експанзије различитих играоница, рођендаоница, вртића у којима је веома упитан квалитет васпитно - образовног рада, како одабрати најбоље за своје дијете? Рјешење је у доброј информисаности, како у самој предшколској установи, тако и кроз искуства родитеља чија дјеца већ бораве у одређеном вртићу (да ли проводе Програм прописан законом, какви су хигијенски и просторни услови, да ли је вртић опремљен дидактичким средствима и материјалима који подстичу рани раст и развој, да ли вртић има двориште и како је исто уређено, шта други родитељи кажу о вртићу и васпитно - образовним радницама у њему, каква је атмосфера и сл.).
- **Адаптација**. Адаптација је, у великом броју случајева, најтежи период, како за дјецу, тако и за родитеље. Могуће је да се управо у периоду адаптације рађа „непријатељство“ између родитеља и васпитача. Родитељ и васпитач, у тренуцима када дијете плаче и не жели у групу, имају потпуно другачија очекивања једни од других. Васпитач очекује да родитељ остави дијете и оде, родитељ очекује да га васпитач разумије и пусти да се „поздрави“ са дјететом, а дијете, збуњено ситуацијом, још јаче и више плаче и негодује. Могуће рјешење описаног проблема је у далеко бољој припреми дјетета за полазак у предшколску установу, што не би требало препустити само родитељима. Предшколска установа би морала бити далеко активнија по том питању и, кроз различите активности припремити дјецу и родитеље за укључивање у свакодневни живот вртића. Неке од активности могу бити: креативне радионице, такмичарске игре, заједнички излети, „отворени дани вртића“ и сл.

- **Васпитачи и стручни сарадници.** У раду је више пута истакнута важна улога васпитача и стручних сарадника у успостављању партнерства са породицом, што је могуће само уколико родитељ покаже отвореност и жељу за сарадњом. Исто тако, васпитачи и стручни сарадници морају послати јасну поруку да су подршка, а не „свезналице и критичари родитеља“. Смирен тон, топле, људске ријечи, повјерење и осмијех на лицу сигурно су кључ који води до родитеља и чини га партнером, а не пуким корисиком услуга вртића. Наравно, све наведено важи и за родитеља.
- **Друга дјеца и родитељи.** Могуће је да се родитељу понекада неће допасти поступци друге дјеце према њиховом дјетету, можда ће им засметати ставови других родитеља и сл. Родитељ увијек треба имати на уму да је ријеч о дјечи предшколског узраста која траже своје мјесто у свијету који их окружује и, далеко брже и лакше, превазилазе „сукобе“ са вршњацима уколико родитељ остане по страни.
- **„Мирно море“.** Након неколико бурних дана или недјеља, наступа миран период заједничког живљења и рада у вртићу. Свакодневне учеће активности васпитача и дјеце, али и различити облици партнерства са породицом доприносе напредовању дјеце, али и самих родитеља, који, из дана у дан, „од непријатеља постају партнери“.
- **Одлазак дјетета у први разред.** Често родитељи, тек при одласку дјетета из вртића и уписа у први разред, увиде истинско богатство које дјечи пружа вртић. Често школу виде као „природног непријатеља“ и крећу испочетка, пролазећи кроз све поменуте фазе.

Родитељство је тежак и одговоран посао и сваки родитељ заслужује и треба подршку, што би, прије свега, требао добити у предшколској установи, као првој васпитно - образовној установи и темељу будућег живота свог дјетета.

Закључак

Партнерство породице и предшколске установе и, самим тим, родитељ као први и најважнији партнер васпитачу, изузетно је значајно питање, не само за дјечији раст и развој, већ за раст и развој цјелокупног друштва. Често се занемарује значај првих година живота, иако су бројни научници пружили бројне доказе који говоре у прилог раном учењу, као најбољој основи за постигнућа дјетета у будућем образовању. Моћ предшколског дјетињства је огромна, а на родитељима и васпитачима је да је каналишу и усмјере у правцу развоја дјетета, у складу са његовим могућностима, потребама и интересовањима.

Родитељ треба и мора вјеровати у сопствене снаге, користити ресурсе које посједује и дати себи право на грешку, јер не постоји рецепт за доброг родитеља. Једини прави рецепт јесте партнерство родитеља и васпитача, породице и

предшколске установе, засновано на међусобном повјерењу, поштовању и заједничком учењу - како градити партнерске односе који могу допринијети напредовању дјетета у свим аспектима развоја.

Родитељ не смије бити „непријатељ“, јер васпитање није борба између породичног и институционалног васпитања, већ је процес међусобног допуњавања, а све са циљем грађења темеља на којима ће почивати будући живот дјетета. Управо због тога сви морају радити на развијању и његовању партнерства, тако популарне и савремене ријечи у данашње вријеме. Ипак, да се сви заједно не бисмо изгубили у „савремености“, могу нам помоћи традиционалне вриједности и морални закони из наше не тако давне прошлости. Уважавати једни друге, бринути се за своје ближње, водити се добрим намјерама, уз много међусобне љубави - то је право партнерство.

Свакога дана више и боље, борити се да будемо најбоља верзија себе као човјека учиниће да постанемо најбоља верзија родитеља, васпитача, стручног сарадника. Само тако ћемо помоћи дјетету да постане човјек у најбољем смислу те ријечи.

Литература

- Bastiani, J. (2003). *Involving parents, raising achievement*. UK Department for Education and Skills.
- Група аутора (1989). *Родитељи у дечјем вртићу*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Klemenović, J. (2010). *Razvoj savremenih kurikuluma predškolskog vaspitanja i obrazovanja*, Pedagogija br.3, Beograd. str. 24-40.
- Мојић, Д. (2010). *Програм предшколског васпитања и образовања у Републици Српској као савремени мултифункционални курикулум*. Нова школа број 7, година V. Бијељина: Педагошки факултет у Бијељини. стр. 186 - 200.
- Мојић, Д. (2013). *Квалитетна педагошка комуникација у функцији успостављања партнерства предшколске установе и породице*. Нова школа број 11. Бијељина: Педагошки факултет у Бијељини, стр. 336-351.
- Мојић, Д. (2016). *Педагошко образовање родитеља у функцији унапређивања партнерства предшколске установе и породице*. Нова школа број XI (1). Бијељина: Педагошки факултет у Бијељини. стр.185 - 201.
- Pavlović Breneselović, D. (2000). *Partnerski odnos u vaspitanju*. Beograd. Institut za pedagogiju i andragogiju, Filozofski fakultet u Beogradu. Centar za interaktivnu pedagogiju.
- Павловић Бренеселовић, Д. (2012). *Од природних непријатеља до партнера*, Системски приступ односу породице и јавног васпитања. Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду.
- Pećnik, N. i Starc, B. (2010). *Roditeljstvo u najboljem interesu djeteta i podrška roditeljima najmlađe djece*. Zagreb: UNICEF.

- Rangelov - Jusović, R. (2007). *Od saradnje ka partnerstvu*. Sarajevo: Centar za obrazovne i inicijative Step by Step.
- Спасојевић, П. (2011). *Породична педагогија и одговорно родитељство*. Бања Лука: Нова школа плус. Универзитет у Источном Сарајеву. Педагошки факултет у Бијељини.
- Спасојевић, П., Прибишев Белеслин, Т., Николић, С. (2007). *Програм предшколског васпитања и образовања*. Министарство просвјете и културе Републике Српске. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Спасојевић, П. (2011). *Породична педагогија и одговорно родитељство*. Бања Лука: Нова школа плус. Универзитет у Источном Сарајеву. Педагошки факултет у Бијељини.
- Станојловић, С. (2006). *Дијете у породици и школи*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Danica Mojić

PARENT - PARTNER IN PRESCHOOL INSTITUTION

Summary

In recent decades there have been many social changes that inevitably affect at the family, and at preschool institution. The author examines the role of parents and tries to answer the question: "How to involve parents in the life and work of preschool institution and make them true partners?" The paper highlighted the need for active involvement of all participants in the upbringing - educational process in improving the partnership of preschool institution and family, and the use of all available resources of the whole society, with the aim of development of children in according with their needs, characteristics and interests.

Key words: parent, preschool institution, partnership between preschool institution and family.